

Nr 273.

Ankom till riksdagens kansli den 15 november 1946 kl. 1 em.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1946/47, i vad propositionen avser ecklesiastikdepartementets driftbudget, jämte i ämnet väckta motioner.
(2:a avd.)

Driftbudgeten.

Åttonde huvudtiteln.

1:o) **Bidrag till uppförande av nybyggnad för Göteborgs stadsbibliotek.** I propositionen nr 311 har Kungl. Maj:t (bilaga 6, punkt 1, s. 57—63 av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 4 oktober 1946) föreslagit riksdagen att till Bidrag till uppförande av nybyggnad för Göteborgs stadsbibliotek å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1946/47 anvisa ett reservationsanslag av 750 000 kronor.

I skrivelse den 7 juni 1945 har *styrelsen för Göteborgs stadsbibliotek* gjort framställning om anvisande av ett belopp av 750 000 kronor såsom statsbidrag till uppförande av en nybyggnad för biblioteket.

Enligt av styrelsen förebragt utredning ha kostnaderna för den planerade nybyggnaden uppskattats till 1 805 000 kronor enligt följande sammanställning:

Byggnadskostnad exklusive yttre arbeten	kronor	1 302 000
Rörlednings- och ventilationsanläggning	»	142 000
Elektriska ledningar och hissar	»	149 000
Yttre arbeten	»	54 000
Ritningar, kontroll och administration samt oförutsedda utgifter	»	158 000
		Summa kronor 1 805 000.

Dessa kostnader beräknas motsvara, då byggnadsvolymen uppskattats till 23 600 kbm., ett pris per kbm., inräknat yttre arbeten, av 76 kronor 48 öre. Till byggnadskostnaderna, 1 805 000 kronor, komma kostnader för hyllin-

redning väsentligen av stål, vilka uppskattats till ett belopp av 325 000 kronor. De totala kostnaderna för nybyggnaden beräknas sålunda till sammanlagt (1 805 000 + 325 000 =) 2 130 000 kronor.

Departementschefen har för egen del anfört följande.

Göteborgs stadsbibliotek utgör en kommunal institution. Kostnaderna för dess verksamhet bestridas till övervägande delen av Göteborgs stad. Enligt vad i ärendet upplysts uppgick sålunda det av staden till biblioteket anvisade anslaget för år 1945 till i runt tal 323 000 kronor, under det att avkastningen av bibliotekets egna fonder beräknades till 24 300 kronor. Bibliotekets bokbestånd uppskattades vid årsskiftet 1944/45 till omkring 500 000 band och dess handskrifter till 325 000. Härtill komma tidningar och tidskrifter m. m. Till storleken är detta bibliotek det fjärde i ordningen av vårt lands bibliotek och intager härigenom och genom sin verksamhet en framträdande ställning inom vårt lands biblioteksväsen. Ehuru en kommunal institution har detta bibliotek en annan karaktär än övriga stadsbibliotek i vårt land. Förutom att det tjänstgör som universitetsbibliotek för Göteborgs högskola, har biblioteket sålunda genom en omfattande kostnadsfri utlåning fått en central betydelse för såväl folkbildningsarbetet och de statliga undervisningsanstalterna som det vetenskapliga och kulturella livet överhuvud taget icke blott i Göteborg utan i hela västra Sverige. I stor utsträckning fungerar biblioteket vidare som långgivare framför allt till de tre stora statliga biblioteken — kungl. biblioteket och universitetsbiblioteken — men även till andra bibliotek i vårt land.

Göteborgs stadsbibliotek torde sålunda kunna sägas fylla ett statligt biblioteks uppgifter inom vårt lands biblioteksväsen. Med hänsyn härtill synes det mig motiverat, att staten nu stöder bibliotekets verksamhet genom att bidra till kostnaderna för en för biblioteket erforderlig nybyggnad. Jag erinrar härvid, att framställningar tidigare gjorts om statligt understöd till biblioteket dels år 1939 i form av ett bidrag till bibliotekets drift för budgetåret 1940/41, dels år 1941 i form av bidrag till nybyggnad till biblioteket. De i dessa båda framställningar framförda förslagen synas emellertid icke ha ansetts kunna genomföras i dåvarande statsfinansiella läge. Vad den förra framställningen beträffar, så avser icke — enligt vad jag under hand inhämtat — biblioteket att för närvarande anhålla om statsunderstöd till bibliotekets årliga driftkostnader, därest staten i stället stöder biblioteket genom bidrag till kostnaderna för dess nybyggnad. Det i den nu föreliggande framställningen framlagda byggnadsförslaget utgör åter en överarbetning av det förslag, som legat till grund för 1941 års framställning i ämnet. Mot byggnadsförslaget och de verkställda beräkningarna av byggnads- och inredningskostnaderna (1 805 000 + 325 000 =) 2 130 000 kronor har jag ej funnit anledning till erinran.

Vid bedömande av statsbidragets storlek har biblioteksstyrelsen med utgångspunkt från att till bestridande av kostnaderna skulle disponeras en tillgänglig byggnadsfond, som vid årsskiftet 1944/45 uppgick till 665 000 kronor, efter samråd med vederbörande kommunala representanter funnit rimligt, att staden och staten bidra med hälften vardera av återstående kostnader (2 130 000 — 665 000 =) 1 465 000 kronor eller i avrundat tal 1 500 000 kronor. En dylik avvägning av statsbidraget finner jag godtagbar. Jag tillstyrker sålunda en medelsanvisning för ändamålet av 750 000 kronor. Framställning härom synes mig böra göras redan vid riksdagens höstsession. Det erforderliga anslaget, som synes böra erhålla reservationsanslags natur, tor-

de sålunda böra äskas å tilläggsstat till riksstaten för innevarande budgetår samt anvisas å driftbudgeten under rubriken Bidrag till uppförande av nybyggnad för Göteborgs stadsbibliotek.

Utskottet, som ansett sig böra biträda förevarande förslag, hemställer,

Utskottet.

att riksdagen må till *Bidrag till uppförande av nybyggnad för Göteborgs stadsbibliotek* å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1946/47 anvisa ett reservationsanslag av 750 000 kronor.

2:o) **Livruskammaren: Återuppställning av samlingarna m. m.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 2, s. 63 och 64) hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Livruskammaren: Återuppställning av samlingarna m. m.* å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1946/47 anvisa ett reservationsanslag av 33 500 kronor.

3:o) **Gemensamma universitetsändamål: Studieresa till utländska vetenskapliga institutioner.** Beträffande Kungl. Maj:ts framställning om anslag till ifrågakvarade ändamål (punkt 3) har riksdagen (skrivelse nr 477) redan fattat beslut, varom utskottet velat här

erinra.

4:o) **Farmaceutiska institutet: Extra undervisningskurs för farmacie kandidatexamen.** I överensstämmelse med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 4, s. 67 och 68) hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Farmaceutiska institutet: Extra undervisningskurs för farmacie kandidatexamen* å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1946/47 anvisa ett reservationsanslag av 21 000 kronor.

5:o) **Chalmers tekniska högskola: Inköp av ett elektronmikroskop.** Med tillstyrkan av bifall till Kungl. Maj:ts förslag (punkt 5, s. 68—70) hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Chalmers tekniska högskola: Inköp av ett elektronmikroskop* å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1946/47 anvisa ett reservationsanslag av 48 000 kronor.

6:o) **Vissa psykologisk-pedagogiska undersökningar.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 6, s. 70 och 71), vilket avser anvisande av medel för bestridande av kostnaderna för vissa psykologisk-pedagogiska undersökningar av betydelse för 1946 års skolkommissions arbete, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Vissa psykologisk-pedagogiska undersökningar* å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1946/47 anvisa ett reservationsanslag av 84 000 kronor.

7:o) **Yrkesutbildningskurser för arbetslösa m. m.** I överensstämmelse med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 7, s. 72—74) hemställer utskottet,

att riksdagen må medgiva, att förslagsanslaget till Yrkesutbildningskurser för arbetslösa m. m. måtte få disponeras jämväl till bestridande av kostnader för anordnande av förberedande kurser för murarlärlingar och andra därmed jämförliga ändamål i enlighet med vad departementschefen till statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 4 oktober 1946 anført.

8:o) **Vetenskapliga observationer under den totala solförmörkelsen år 1947.** Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen (punkt 8, s. 75—77) att till Vetenskapliga observationer under den totala solförmörkelsen år 1947 å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1946/47 anvisa ett reservationsanslag av 120 000 kronor.

Såsom bidrag till vetenskapliga observationer under den totala solförmörkelsen i Sverige år 1945 anvisades å riksstaten för budgetåret 1944/45 ett reservationsanslag av 34 700 kronor och för budgetåret 1945/46 ett reservationsanslag av 20 600 kronor.

Baltisk-geodetiska kommissionen har nu hemställt, att genom Kungl. Maj:ts försorg expeditioner måtte utsändas till Brasilien och engelska kolonien Guldkusten för iakttagelse av den totala solförmörkelsen den 20 maj 1947 i geodetiskt-astronomiskt forskningssyfte.

Rikets allmänna kartverk har, med tillstyrkande av den av kommissionen gjorda framställningen, föreslagit, dels att två expeditioner för eklipsbestämningar skulle utsändas, den ena till Sydamerika och den andra till Afrika, dels att för detta ändamål av statsmedel skulle anvisas ett belopp av 120 000 kronor.

För de föreslagna expeditionerna har kartverket uppgjort en kostnadsberäkning, slutande å 120 710 kronor, vilken sammanfattningsvis innebär följande.

Dagtraktamenten:

a) brasilianska expeditionen (50 dagar i land à 50 kronor per vetenskapsman och 35 kronor per mekaniker, 40 dagar till sjöss à 13 kronor per person)	kronor	20 390
b) afrikanska expeditionen (50 dagar i land à 35 kronor per vetenskapsman och 25 kronor per mekaniker, 40 dagar till sjöss à 13 kronor per person)	»	13 120

Sjöresor:

a) brasilianska expeditionen	»	31 200
b) afrikanska expeditionen	»	17 000

<i>Godstransporter m. m.</i>	»	29 000
<i>Instrumentanskaffning</i>	»	10 000

Summa kronor 120 710

Departementschefen har för egen del anfört följande.

De för all kartläggning grundläggande geodetiska mätningmetoder, som hittills kommit till användning — i främsta rummet triangelmätningar — ha lidit av den bristen, att de praktiskt taget varit bundna till de fasta delarna av jordskorpan, kontinenterna. Någon exakt mätning av avstånd över oceanerna har sålunda hittills icke kunnat ske. Vid fjolårets totala solförmörkelse i Sverige prövades av svenska och finska vetenskapsmän för första gången en helt ny geodetisk mätningmetod, varvid man betjänade sig av astronomiska observationer av månskuggans rörelse. Denna s. k. eklipsmetod möjliggör för första gången en vetenskapligt fullvärdig metod för avståndsmätning tvärsöver oceaner och kan därför få en revolutionerande betydelse för geodesien och därmed för kartläggningen. Mätningarna kunna emellertid utföras endast vid total eller ringformig solförmörkelse. Det är därför naturligt, att den geodetiska vetenskapens målsmän söka få till stånd expeditioner till de trakter, där i maj nästa år en total solförmörkelse inträder och möjliggör exakt bestämning av en geodetisk linje tvärsöver Sydatlanten. Det synes mig vara av stort intresse att statsmakterna genom ekonomiskt stöd möjliggöra förverkligandet av de uppgjorda planerna och jag är beredd att för egen del tillstyrka bifall till ifrågavarande framställning. De av rikets allmänna kartverk gjorda kostnadsberäkningarna ha icke givit mig anledning till erinran. För ändamålet torde å tilläggsstat I till riksstaten för innevarande budgetår böra uppföras ett reservationsanslag av 120 000 kronor.

Utskottet, som tillstyrker bifall till Kungl. Maj:ts förevarande förslag, förutsätter, att Kungl. Maj:t, vid utfärdande av bestämmelser rörande anslaget disposition till närmare övervägande upptager frågan huruvida de föreslagna dagtraktamentena kunna anses vara lämpligt avvägda eller om viss nedsättning av traktamentsbeloppen kan finnas befogad.

Utskottet.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må till *Vetenskapliga observationer under den totala solförmörkelsen år 1947* å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1946/47 anvisa ett reservationsanslag av 120 000 kronor.

9:o) **Skandinavisk bibliotekarie vid nordiska avdelningen av S:te Genevièvebiblioteket i Paris.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 9, s. 78 och 79), vilket avser anvisande av medel för att Sverige traktatsenligt skall kunna hålla ifrågavarande bibliotekariebefattning besatt, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Skandinavisk bibliotekarie vid nordiska avdelningen av S:te Genevièvebiblioteket i Paris* å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1946/47 anvisa ett anslag av 11 100 kronor.

10:o) **Undervisning i svenska vid folkskolor i de nordiska grannländerna.** I överensstämmelse med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 10, s. 79 och 80), vilket innebär anvisande av medel för bekostande av grammofonkurser i svenska, avsedda att såsom gåva överlämnas till folkskolor i de övriga nordiska länderna, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Undervisning i svenska vid folkskolor i de nordiska grannländerna* å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1946/47 anvisa ett reservationsanslag av 15 500 kronor.

11:o) **Provisoriskt lönetillägg åt lärare vid folkhögskolor m. m.** Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen (punkt 11, s. 80—84) att medgiva, att statsbidrag i den ordning Kungl. Maj:t bestämmer må utgå till bestridande av kostnaderna för utbetalande av tillfälligt lönetillägg och provisoriskt lönetillägg åt lärare vid folkhögskolor i huvudsaklig överensstämmelse med vad departementschefen i stadsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 4 oktober 1946 förordat.

I samband härmed har utskottet till behandling förehaft två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av fru *Svensson* och herr *Bror Nilsson* (I: 378) samt den andra inom andra kammaren av herrar *Andersson* i Hedensbyn och *Pettersson* i Dahl (II: 574), i vilka hemställts, att riksdagen vid behandlingen av förevarande punkt i propositionen nr 311 måtte besluta att övningslärare i hushållsgöromål och slöjd vid en tjänstgöring av minst 115 dagar per läsår måtte erhålla ett tillfälligt lönetillägg av 300 kronor och ett provisoriskt lönetillägg å 660 kronor.

Beträffande motiveringen för yrkandet får utskottet hänvisa till motionen I: 378.

Det beslut rörande provisorisk förbättring av löneställningen för vissa befattningshavare i statens tjänst m. fl., som fattades av 1946 års riksdag under dess vårsession (prop. nr 3, rd. skr. nr 43), avsåg icke lärare vid folkhögskolor. Riksdagen förklarade sig emellertid ha kommit till den uppfatt-

ningen, att skäl talade för löneförbättring i anslutning till den statliga lönetilläggsregleringen. Riksdagen förutsatte, att Kungl. Maj:t ägnade denna fråga uppmärksamhet och snarast möjligt framlade de förslag i ämnet, som funnes påkallade.

Skolöverstyrelsen har i skrivelse den 3 september 1946 föreslagit, att samtliga lärare vid folkhögskolor skola tillerkännas förmåner, motsvarande tillfälligt lönetillägg för budgetåret 1945/46 och provisoriskt lönetillägg för innevarande budgetår. Kostnaderna härför ha beräknats till 129 600 kronor för tillfälligt lönetillägg och 245 700 kronor för provisoriskt lönetillägg, tillhoppa i runt tal 375 000 kronor.

Överstyrelsen har utgått ifrån, att tillfälligt lönetillägg med 300 kronor i ett för allt och provisoriskt lönetillägg med 660 kronor för år skulle tillkomma rektorer samt ämneslärare med fast anställning, såväl de som äro anställda vid både vinter- och sommarkurs, för vilka läsåret alltså uppgår till (21 + 13 =) 34 veckor, som de som äro anställda vid enbart vinterkurs (21 eller 24 veckor). Extra ordinarie och vikarierande ämneslärare med full tjänstgöring (dessa kunna anställas endast vid vinterkurs) skulle erhålla tillfälligt lönetillägg och provisoriskt lönetillägg med 24/34 av förutnämnda belopp, d. v. s. i runda tal 200 kronor respektive 450 kronor, där vinterkursens längd utgjorde 24 veckor, och med 21/34, d. v. s. i avrundade tal 175 kronor respektive 380 kronor, där vinterkursens längd utgjorde 21 veckor. Timlärare i läsämnen samt övningslärare (dessa äro tim- eller dagavlönade) skulle erhålla provisoriskt arvodestillägg för innevarande budgetår med i runt tal 11 % av sina nuvarande arvoden, d. v. s. i stort sett samma arvodesuppräknings, som kommit timlärare vid andra skolformer till del, samt tillfälligt arvodestillägg, beräknat efter likartade grunder.

Innebörden av skolöverstyrelsens förslag framgår närmare av följande sammanställning:

Befattningshavare	Kurstidens längd minst	Tillfälligt lönetillägg kronor	Provisoriskt lönetillägg kronor
Rektor.....	34 veckor	300	660
Ämneslärare med fast anställn.			
a) vid både vinter- och sommarkurs.....	34 »	300	660
b) » enbart vinterkurs.....	21 el. 24 »	300	660
Eo och vik. ämneslärare			
a) vid huvudkurs om 24 veckor.....	24 »	200	450
b) » » » 21 ».....	21 »	175	380
Timlärare i läsämne (6: 50/tim.).....		0: 70/tim.	0: 70/tim.
Övningslärare i			
a) slöjd (2: 50/tim. + 64 %).....		0: 45/tim.	0: 45/tim.
b) hushållsgöromål (10/dag + 64 %).....		1: 80/dag	1: 80 dag
c) gymn. och sång (3: 50/tim. + 64 %).....		0: 65/tim.	0: 65 tim.

Till stöd för sitt förslag har överstyrelsen anfört i huvudsak följande.

Den sänkning av lönenivån i förhållande till andra grupper av befattningshavare, som ett uteslutande av ifrågavarande lärargrupper från såväl

tillfälligt som provisoriskt lönetillägg skulle innebära, skulle komma att medföra allvarliga olägenheter för folkhögskolorna. Ett sådant uteslutande skulle innebära, att lärarnas löner komme att ligga icke oväsentligt lägre än lönerna för lärare vid såväl de statliga läroverken som vid t. ex. kommunala mellanskolor och högre folkskolor. Detta skulle medföra att folkhögskolans lärare komme att känna sig intaga en särställning till deras nackdel vid statsmakternas behandling av deras löneförhållanden och på ett påtagligt sätt komma att försvåra folkhögskolans lärarrekrutering. Skäl tala därför enligt överstyrelsens mening för att folkhögskolans lärare tillerkännas såväl tillfälligt lönetillägg, utgående för budgetåret 1945/46 som provisoriskt lönetillägg för budgetåret 1946/47.

De bestämmelser beträffande tillfälligt lönetillägg, som äro givna i kungörelsen den 15 mars 1946 (nr 74) böra bliva gällande också beträffande fast anställda rektorer och ämneslärare med full tjänstgöring vid folkhögskolorna, med den ändring, att kungörelsens villkor om minst 150 dagars tjänstgöring under tiden 1 juli 1945—15 mars 1946 i sådan anställning, som berättigar till erhållande av tillägg, med hänsyn till kursernas utsträckning i stället sättes till minst 115 dagars tjänstgöring under tiden 1 november 1945—30 juni 1946, varjämte tillägget bör utgå i proportion till det antal kursveckor per år, anställningen avser. Den sammanlagda kurstiden per år i dagar räknat har därvid av överstyrelsen upptagits till 230 dagar, d. v. s. 8 dagar mindre än det sammanlagda dagantalet för huvudkurs och sommarkurs ($21 + 13 = 34$ veckor = 238 dagar). För dem, vilka ha denna tjänstgöringstid, föreslås 300 kronor. I det fall anställningshavaren ägt åttnjuta lön för mindre än 115 dagar av ifrågavarande tidsperiod har lönetillägget beräknats till kronor 2: 65 pr dag, om anställningen utgör del av 24 veckors kurs, dock med sammanlagt högst 200 kronor, och till kronor 2: 80 pr dag, om anställningen utgör del av 21 veckors kurs, dock med sammanlagt högst 175 kronor.

Propositionen 1946: 3 upptar som provisoriskt lönetillägg för löner, vilka icke äro dyrortsgraderade, ett tillägg på 660 kronor. Då lärarlönerna vid folkhögskolorna icke äro dyrortsgraderade, synes det nämnda tillägget av 660 kronor beträffande dem böra tillämpas. Det torde böra utgå i samma form och på samma villkor för fast anställda rektorer och ämneslärare vid folkhögskolorna, som för befattningshavare, vilka redan tillerkänts provisoriskt lönetillägg. För icke fast anställda och vik. ämneslärare med full tjänstgöring, vilka ha lönebeloppen bestämda i viss överensstämmelse med i löneplan L i folkskolans avlöningsreglemente upptagna extra lärare, synes provisoriskt lönetillägg böra utgå omräknat till lämpligt avrundat belopp per kurs.

Vad slutligen angår arvoden till *timlärarna i läsämnen* vid folkhögskolorna ha motsvarande arvoden för timlärare vid flertalet statliga och kommunala undervisningsanstalter uppjusterats fr. o. m. den 1 juli 1946, varjämte timlärarnas arvoden även för budgetåret 1945/46 retroaktivt uppjusterats genom ett särskilt tillägg, s. k. avlöningstillägg, under villkor att de haft en minimitjänstgöring av 150 dagar och minst 10 veckotimmars undervisning under tiden 1 juli 1945—15 mars 1946 samt innehade anställning såsom timlärare den 15 mars 1946. För folkhögskolans lärare utgå dessa arvoden oförändrade med kronor 6: 50 i ett för allt per undervisningstimme. Det synes skäligt, att även folkhögskolans timlärare erhålla en motsvarande uppjustering av arvoden.

Timlärararvodena vid allmänna läroverk och därmed jämförliga läroanstalter ha fr. o. m. innevarande budgetår uppräknats med 10 å 11 %. Överstyrelsen föreslår, att arvodet till timlärare i läsämne vid folkhögskolorna uppräknas med i runt tal 70 öre (d. v. s. med cirka 11 %) till (6: 50 +

0:70 ==) kronor 7:20 fr. o. m. den 1 juli 1946. Dessutom bör ett avlöningstillägg, motsvarande det som tillerkänts timlärarna vid flertalet statliga och kommunala skolor såsom tillfälligt lönetillägg för budgetåret 1945/46 utgå med 70 öre per undervisningstimme till timlärare, vilken under tiden 1 november 1945—30 juni 1946 fullgjort minst 115 dagars tjänstgöring med ett minimiantal timmar per vecka av 10, dock med sammanlagt högst 300 kronor.

I fråga om folkhögskolans *timlärare i övningsämnen* föreslås, att ett provisoriskt arvodestillägg från och med den 1 november 1945 måtte utgå med 11 % å det belopp, som inkluderar dyrtids- och kristillägg med f. n. sammanlagt 64 %.

Statskontoret har anfört bland annat följande.

Statskontoret vill icke motsätta sig, att här ifrågavarande lärare erhålla en förbättring av sina löneförmåner. Denna förbättring synes emellertid böra begränsas till att motsvara det provisoriska lönetillägg, som utgår till statstjänstemännen för budgetåret 1946/47.

Mot detaljerna i överstyrelsens förslag rörande det provisoriska lönetillägget har statskontoret icke funnit anledning till andra erinringar än att tillägget för fast anställd ämneslärare, som icke har 34 veckors tjänstgöring för läsår, givetvis bör utgå med ett i förhållande till den kortare tjänstgöringen avvägd del av maximibeloppet, 660 kronor. Erinras må, att sådan jämkning föreslagits beträffande motsvarande lärare vid de lägre lantbruksundervisningsanstalterna. Då enhetlighet icke föreligger mellan minimilönerna vid dessa skolor och folkhögskolorna, synes anledning icke förefinnas att på sätt föreslagits avrunda de tillägg, som skola utgå vid 24-, respektive 21-veckorskurserna. Statskontoret får således föreslå, att dessa tillägg vid folkhögskolorna fastställas till $\left(\frac{24 \times 660}{34} =\right)$ 465, respektive $\left(\frac{21 \times 660}{34} =\right)$ 405 kronor.

Jämväl timlärarna böra såsom överstyrelsen föreslagit komma i åtnjutande av en provisorisk förbättring av nu utgående ersättning. Denna förbättring synes böra ske i form av tillägg till de i avlöningsförfattningen (SFS 801/1942) fastställda arvodesbeloppen. Någon ändring av dessa belopp torde således icke nu böra vidtagas. Vidkommande tilläggens storlek har överstyrelsen föreslagit 11 procent av grundarvodena, vilket skulle motsvara den förhöjning per veckotimme, som i medeltal medgivits timlärare vid de allmänna läroverken m. fl. läroanstalter enligt kungörelsen nr 403/1946.

I anledning härav vill statskontoret fästa uppmärksamheten vid att berörda höjning av timlärararvodena procentuellt sett varierar högst betydligt. Å medeldyrort föreligga höjningar på mellan 10 och 16 procent. En tillämpning av de principer, som kommit till uttryck i sagda kungörelse, synes leda till att tillägget för timlärare i läsämnen och i gymnastik och sång bör bestämmas till 65 öre och för timlärare i slöjd till 55 öre för undervisningstimme, medan tillägget för lärarinna i hushållsgöromål torde böra utgå med två kronor 25 öre för undervisningsdag.

Departementschefen har för egen del anfört följande.

I likhet med skolöverstyrelsen har jag funnit skäligt, att även folkhögskolornas lärare tillerkännas en provisorisk löneförbättring motsvarande den, som statstjänstemännen m. fl. befattningshavare genom beslut innevarande år kommit i åtnjutande av, samt att löneförbättringen får karaktär av såväl ett provisoriskt lönetillägg för innevarande budgetår som ock ett tillfälligt lönetillägg för första halvåret 1946.

Skolöverstyrelsens förslag beträffande provisoriskt och tillfälligt lönetillägg innebär, att för erhållande av fullt lönetillägg (660 kronor resp. 300 kronor) skulle krävas anställning med full tjänstgöring vid såväl vinterkurs som sommarkurs samt att vid kortare anställningstid lönetilläggen skulle reduceras i förhållande till anställningstidens längd. Mot denna princip och dess av skolöverstyrelsen förordade tillämpning har jag icke funnit anledning till annan erinran, än att reducerade belopp givetvis böra utgå även för det fall att fast anställd ämneslärares anställning endast avser huvudkurs. Även i övrigt synes skolöverstyrelsens förslag i fråga om principerna för bestämmandet av lönetilläggens storlek, exempelvis såvitt angår timplärare i läsämnen och lärare i övningsämnen, i huvudsak kunna godtagas, dock med beaktande av de av statskontoret ifrågasatta jämkningarna av de för sådana lärare föreslagna tilläggen.

Statsverket har i princip att bära kostnaderna för folkhögskolläraernas löner. I överensstämmelse med denna princip torde statsbidrag böra utgå till bestridande av huvudmännens utgifter för ifrågavarande lönetillägg. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att med beaktande av de av statskontoret anförda synpunkterna meddela närmare bestämmelser rörande formen för statsbidragets utgående.

Kostnaderna för statsbidrag till ifrågavarande lönetillägg torde i anslutning till skolöverstyrelsens beräkningar kunna uppskattas till i runt tal 375 000 kronor, därav för tillfälligt lönetillägg omkring 130 000 kronor. Utgifterna torde böra bestridas från det för innevarande budgetår uppförda förslagsanslaget till Folkhögskolor: Understöd.

Utskottet.

Utskottet tillstyrker bifall till Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag.

Vad angår motionerna I: 378 och II: 574 är utskottet med hänsyn till konsekvenserna icke berett att förordna den i motionerna ifrågasatta jämkningen i Kungl. Maj:ts förslag. Utskottet avstyrker därför bifall till de motionsvis gjorda yrkandena. I detta sammanhang vill utskottet emellertid framhålla, att skäl synas tala för att frågan om löneställningen för timplärare göres till föremål för uppmärksamhet från Kungl. Maj:ts sida.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer utskottet.

att riksdagen må med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 378 och II: 574 medgiva, att statsbidrag i den ordning Kungl. Maj:t bestämmer må utgå till bestridande av kostnaderna för utbetalande av tillfälligt lönetillägg och provisoriskt lönetillägg åt lärare vid folkhögskolor i huvudsaklig överensstämmelse med vad departementschefen i statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 4 oktober 1946 förordat.

12:o) **Provisoriskt lönetillägg m. m. åt lärare vid centrala verkstads-skolor m. fl. läroanstalter.** Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen (punkt 12, s. 85—87) att medgiva, att statsbidrag till provisoriskt lönetillägg och tillfälligt lönetillägg åt rektorer och övriga lärare vid centrala verkstads-skolor, verkstadsskolor för viss arbetslös ungdom samt flygmekanikerskolan

i Mölndal må utgå i huvudsaklig överensstämmelse med av departementschefen i statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 4 oktober 1946 angivna grunder.

Det beslut rörande provisorisk förbättring av löneställningen för vissa befattningshavare i statens tjänst m. fl., som fattades av 1946 års riksdag under dess vårsession, avsåg icke lärarpersonalen vid de centrala verkstads-skolorna, yrkesskolorna för viss arbetslös ungdom och flygmekanikerskolan i Mölndal. Sedan propositionen i ämnet (1946:3) avlämnats till riksdagen, inkom emellertid *överstyrelsen för yrkesutbildning* med framställning om att den ifrågasatta löneförbättringen måtte utsträckas till att omfatta även nyssnämnda lärarpersonal.

Departementschefen har i ärendet anfört följande.

Statsbidragen till avlöning åt rektorer och övriga lärare vid centrala verkstads-skolor, de s. k. arbetslöshetsskolorna samt flygmekanikerskolan i Mölndal äro avsedda att helt täcka lönekostnaderna. Statsbidragen utgå dock med högst vissa i kungörelsen 1942: 596 angivna belopp. Dessa äro, såvitt angår rektorslöner, dyrortsgraderade och uppdelade i 4 s. k. avlöningsgrupper. Lönekostnaderna beräknas sålunda exempelvis för A-ort till i avlöningsgrupp IV 10 630 kronor och i avlöningsgrupp I 12 310 kronor samt för I-ort i avlöningsgrupp IV 13 110 kronor och i avlöningsgrupp I 14 550 kronor. Bidraget till grundavlöning åt lärare beräknas för år och yrkesavdelning till nedan angivna belopp:

Ortsgrupp	A	B	C	D	E	F	G	H	I
kronor	6 185	6 375	6 565	6 755	6 945	7 135	7 325	7 515	7 705

Omkring 90 % av dessa lönebelopp torde belöpa å huvudläraren och i genomsnitt cirka 10 % å timplärare.

De i författningen angivna belopp, vartill statsbidragen högst må uppgå, äro fastställda med hänsyn till 1937 års lönenivå, varefter år 1942 vidtagits en förhöjning med i runt tal 25 %.

I likhet med överstyrelsen för yrkesutbildning finner jag det skäligt, att rektorer och övriga lärare vid ifrågavarande yrkesskolor må komma i åtnjutande av en provisorisk löneförbättring av samma storleksordning som den, vilken genom beslut innevarande år kommit statstjänstemän m. fl. befattningshavare till del. För att detta skall bli möjligt, torde statsbidragsbeloppen för avlöning åt rektorer och övriga lärare böra höjas med motsvarande belopp.

Vad först angår det provisoriska lönetillägget för budgetåret 1946/47 synes den tekniskt sett enklaste anordningen vara den, att de i kungörelsen 1942: 596 angivna beloppen, räknat från och med den 1 juli 1946, provisoriskt höjas med 720 kronor för ortsgrupperna A—C, 690 kronor för ortsgrupperna D—F och 660 kronor för ortsgrupperna G—I. Nämnda belopp äro desamma som för samma budgetår tillerkänts statstjänstemän i jämförliga lönelägen. Då emellertid förutnämnda statsbidragsbelopp, som må utgå för varje yrkesavdelning, beräknats med hänsyn även till kostnaderna för arvoden åt vissa timplärare, vilka likaledes synas böra komma i åtnjutande av provisoriskt lönetillägg, förordar jag, att beloppen 720, 690 respektive 660 kronor, så vitt gäller andra lärarlönekostnader än rektorslöner, höjas med ytterligare 80 kronor såsom bidrag till viss förhöjning av timpläraryrvodena och att sålunda förhöjningen i detta fall bestämmes till 800, 770 respektive 740 kronor.

Ifrågavarande rektorer och övriga lärare synas även böra komma i åtnjutande av tillfälligt lönetillägg för första halvåret 1946 enligt samma grunder som faststälts för statstjänstemän. Det för ändamålet erforderliga statsbidraget torde böra utgå med 300 kronor per rektor och 340 kronor per yrkesavdelning.

I de fall, då statsbidrag jämlikt vederbörligt beslut av Kungl. Maj:t utgår med reducerat belopp, bör givetvis ifrågavarande statsbidrag undergå en motsvarande reduktion.

I fråga om såväl tillfälligt som provisoriskt lönetillägg torde överstyrelsen för yrkesutbildning böra erhålla bemyndigande att meddela de tillämpningsbestämmelser som må befinnas erforderliga.

Kostnaderna för det av mig tillstyrkta statsbidraget beräknar jag i anslutning till överstyrelsens kalkyler till i runt tal 196 000 kronor, därav omkring 56 000 kronor för tillfälligt lönetillägg. Utgifterna för ändamålet torde få bestridas från vederbörande, för innevarande budgetår anvisade bidragsanslag, vilka äro av förslagsanslags natur och torde vara beräknade med sådan marginal, att något väsentligt anslagsöverskridande icke behöver uppkomma.

Utskottet.

Med tillstyrkande av bifall till Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag hemställer utskottet,

att riksdagen må medgiva, att statsbidrag till provisoriskt lönetillägg och tillfälligt lönetillägg åt rektorer och övriga lärare vid centrala verkstadsskolor, verkstadsskolor för viss arbetslös ungdom samt flygmekanikerskolan i Mölndal må utgå i huvudsaklig överensstämmelse med av departementschefen i statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 4 oktober 1946 angivna grunder.

13:o) Bidrag till provisoriskt lönetillägg m. m. åt vissa institutioner. Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen (punkt 13, s. 88—93) att till Bidrag till provisoriskt lönetillägg m. m. åt vissa institutioner å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1946/47 anvisa ett anslag av 84 300 kronor.

Med anledning av den provisoriska löneförbättring, som innevarande år kommit vissa statligt anställda m. fl. befattningshavare till del (proposition 1946:3 och riksdagens skrivelse 1946:43) ha framställningar om statsbidrag till bekostande av motsvarande löneförbättringar inkommit från ett antal statsunderstödda institutioner inom ecklesiastikdepartementets verksamhetsområde. I detta sammanhang hava anmälts framställningar i ämnet från följande institutioner, nämligen

nordiska museet,
kulturrhistoriska museet i Lund,
socialinstitutet i Stockholm och Göteborg,
handelsgymnasierna samt
bergsskolan i Filipstad.

Departementschefen har i ärendet anfört följande.

Gemensamt för ifrågavarande institutioner är att de av statsmakterna ålagts att till sina befattningshavare utbetala samma löneförmåner som tillkomma statstjänstemän med motsvarande arbetsuppgifter. Den provisoriska reglering av statstjänstemännens löneförmåner, som på förslag av Kungl. Maj:t beslöts av 1946 års riksdag under vårsessionen, har sålunda automatiskt blivit gällande för dem. Vidare är att märka, att institutionerna i fråga i väsentlig grad äro beroende av statsbidrag för upprätthållande av sin verksamhet. Det synes mig därför skäligt att staten lämnar vederbörande institutioner bidrag till gäldande av de merkostnader, som förutnämnda provisoriska löner reglering förorsakat dem. Jag tillstyrker för egen del, att statsbidrag till dessa merkostnader anvisas med följande belopp, nämligen till nordiska museet 35 000 kronor, därav 10 000 kronor för tillfälligt lönetillägg under första halvåret 1946, till kulturhistoriska museet i Lund 6 000 kronor, varav 2 000 kronor för tillfälligt lönetillägg, till socialinstitutet i Stockholm 8 400 kronor och socialinstitutet i Göteborg 2 600 kronor, till handelsgymnasierna 29 500 kronor samt till bergsskolan i Filipstad 2 800 kronor. Bidragen synas böra anvisas å tilläggsstat för innevarande budgetår under gemensam rubrik. Anslaget i fråga torde alltså böra uppföras med tillhoppa (35 000 + 6 000 + 8 400 + 2 600 + 29 500 + 2 800 =) 84 300 kronor.

Utskottet har icke funnit något att erinra mot Kungl. Maj:ts förevarande förslag, varför utskottet hemställer,

Utskottet.

att riksdagen må till *Bidrag till provisoriskt lönetillägg m. m. åt vissa institutioner* å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1946/47 anvisa ett anslag av 84 300 kronor.

Stockholm den 15 november 1946.

På statsutskottets vägnar:

J. B. JOHANSSON.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet ha närvarit

från första kammaren: herrar *Johan Bernhard Johansson, Oscar Olsson, Pauli, Gränebo, Larsson, Gustaf Iwar Anderson*, fröken *Andersson*, herrar *Johan Eric Ericson, Hesselbom, Albertsson* och *Ivar Persson*; samt

från andra kammaren: herrar *Eriksson* i Stockholm, *Svensson* i Grönvik, *Rubbestad, Mårtensson, Staxäng, Malmberg* i Skövde, *Akerström, Sefve, Petterson* i Degerfors, *Thapper* och *Persson* i Vinberg.